

ΕΑΠ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΔΙΣ 53

2η ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

ΚΟΡΚΟΔΕΙΛΟΥ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ 503312

Εξετάζοντας τις δημόσιες διαμάχες που ξέσπασαν τον 20^ο αιώνα με αφορμή τα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας και την καταληκτική απόσυρσή τους από την εκπαίδευση, υπάρχει εξαιρετικό ενδιαφέρον στα κοινά στοιχεία αντιπαράθεσης αν και αυτές εκδηλώθηκαν σε διαφορετικούς χρόνους.¹

Εξετάζοντας αυτές τις διαμάχες και απογυμνώνοντάς τις από επικρίσεις ειδικού περιεχομένου για κάθε εγχειρίδιο, μπορεί κανείς να παρατηρήσει κάποια κοινά στοιχεία που ισχύουν για όλες:

1. Τα συγκεκριμένα βιβλία εκδόθηκαν σε περιόδους πολιτικής αλλαγής, από μη συντηρητικές κυβερνήσεις που επέφεραν και άλλες προοδευτικές αλλαγές στην εκπαίδευση.²
2. Οι επικριτές των βιβλίων προέρχονται από όλους σχεδόν τους πολιτικούς χώρους, από όλο το φάσμα των ιδεολογικών αποχρώσεων σε μια ασύμβατη συνένωση από πρώτη άποψη.³
3. Οι αντιπαραθέσεις αφορούν περισσότερο το περιεχόμενο των βιβλίων, το αφήγημα και όχι την παιδαγωγική επάρκεια ή την επιστημολογική συνέπεια.⁴

Κομβικό κοινό σημείο αντιπαράθεσης σε όλες τις περιπτώσεις είναι η αμφισβήτηση της αδιάκοπης συνέχειας του ελληνικού έθνους τα τελευταία

1Μεγάλες διενέξεις υπήρξαν για τα βιβλία:

- το αναγνωστικό του Ζ. Παπαντωνίου, «Τα Ψηλά Βουνά»(1919)
- του Κ. Καλοκαιρινού, «Ιστορία Ρωμαϊκή & Μεσαιωνική από το 146 π.χ. ως το 1453 μ.χ.» (1965)
- της Α. Καλογεροπούλου «Ιστορία Αρχαίων Χρόνων ως τα 146 π.χ.», ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1965
- του Λ. Σταυριανού «Ιστορία του Ανθρώπινου Γένους», ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1984
- των Γ. Γιαννόπουλου-Ξ. Οικονομόπουλου-Θ. Κατσουλάκου «Εισαγωγή στις Ιστορικές Σπουδές», ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1983-1991
- Γ. Κόκκινος(συντονιστής συγγραφικής ομάδας)«Ιστορία του Νεώτερου και Σύγχρονου Κόσμου», ΟΕΔΒ, Αθήνα, 2002.
- της Μ. Ρεπούση για την ΣΤ' Δημοτικού, «Στα Νεώτερα και Σύγχρονα Χρόνια»(2006-2007).

Άγγελος Παληκίδης (επιμ.), *Κριτικές προσεγγίσεις του ναζιστικού φαινομένου. Από την ιστοριογραφία και την πολιτική θεωρία στη σχολική ιστορική μάθηση*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2013, σ.75-76

2Η ιστορική συγκυρία ήταν και στις τρεις περιπτώσεις φορτισμένη, τόσο την περίοδο του Μεσοπολέμου (1918-1921), όσο και το 1965 όπου απόηχος του εμφυλίου δημιουργούσε πολιτική και κοινωνική αστάθεια. Σε ότι αφορά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, είναι η δεκαετία της παγκοσμιοποίησης, της κατάρρευσης των ιδεολογιών και της εμφάνισης του νεοεθνικισμού.

3 Harris Athanasiades, “The ‘Nation-killing’ textbook. The polemic over the history textbook ‘In modern and contemporary times’ (2006-2007)”, *Ricerche Storiche*, vol. 44, (1), 2014 https://www.academia.edu/9913790/The_nation-killing_textbook_The_polemic_over_the_history_textbook_In_Modern_and_Contemporary_Times_2006-2007 ,(26/04/2018)

3000 χρόνια και η έλλειψη έμπνευσης στους μαθητές του εθνικού φρονήματος, που είναι και ο κύριος στόχος της διδασκαλίας του μαθήματος, σύμφωνα με τους επικριτές των βιβλίων.

Η ιστορική συνέχεια του ελληνισμού θεμελιώθηκε από τους εθνικούς ιστοριογράφους Σπ. Ζαμπέλιο και κυρίως τον Κ. Παπαρηγόπουλο, χωρίς να έχει αμφισβητηθεί ουσιαστικά έως τις μέρες μας. Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους» αποτελεί την αδιαπραγμάτευτη βάση κάθε σχολικής Ιστορίας, διαμορφώνοντας ανάλογα την εθνική μας ταυτότητα.⁵

Η ιστορική εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι βασισμένη σε συγκεκριμένες ιδεολογικές δομές που θεωρούν το βιβλίο εθνική παρακαταθήκη και στην εμπειρική αντίληψη των συγγραφέων των βιβλίων. Οι συγγραφείς βασίζονται κατά κύριο λόγο στην εμπειρία τους και στα προγενέστερα βιβλία.⁶

Αυτολογοκρίνονται προληπτικά αναγνωρίζοντας στο κράτος το δικαίωμα να καθορίζει το περιεχόμενο και τη μέθοδο διδασκαλίας. Όσοι δεν το κάνουν αντιμετωπίζουν επικρίσεις και κατασταλτικά μέτρα στο όνομα της εθνικοφροσύνης, εγείροντας «ιστορικούς πολέμους».⁷

Η διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας, το δεύτερο κομβικό σημείο επικρίσεων, προϋποθέτει την εθνική υπερηφάνεια, το υψηλό φρόνημα, την επιβεβαίωση της υπεροχής απέναντι σε κάποιον εχθρό με τον οποίο συγκρινόμαστε και αναπροσδιοριζόμαστε. Ο εχθρός είναι αυτός που συσπειρώνει το έθνος και αναδεικνύει το μεγαλείο των ηρώων.⁸

Όπως αναφέρει η Μ. Ρεπούση, όποιες προσπάθειες έγιναν για να αλλάξει το εθνικιστικό αφήγημα της σχολικής ιστορίας απέτυχαν και οι

---

4 Ελένη Αποστολίδου, «Το "βάρος της ιστορίας" και τα συγκρουσιακά ζητήματα στην εκπαίδευση», *Public History Weekly. The international blogjournal*, τχ. 5, Μάρτιος 2017. <https://public-history-weekly.degruyter.com/5-2017-12/controversial-issues/> (25/04/2018)

5 Ανταποκρίθηκε στην ανάγκη εδραίωσης και επέκτασης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, αλλά έθρεψε και τον καταστροφικό αλτρωτισμό της Μ. Ιδέας. Χάρης Αθανασιάδης, «Έθνος και σχολική Ιστορία: Η πολεμική στο βιβλίο "Ιστορία Ρωμαϊκή και Μεσαιωνική 146 π.Χ. – 1453 μ.Χ." της Β΄ Γυμνασίου (1965)», *Δοκίμες. Επιθεώρηση Κοινωνικών Σπουδών*, τχ. 15-16, 2010, σ.81-85

6 Άγγελος Παληκίδης, ο.π., σ. 9-10,81

7 Χάρης Αθανασιάδης, «Δοκιμάζοντας τα όρια της ανοχής. Η Ιστορία του ανθρώπινου γένους, του Λευτέρη Σταυριανού (1984-1990)», στο Πηνελόπη Πετσίνη και Δημήτρης Χριστόπουλος (επιμ.), *Η λογοκρισία στην Ελλάδα (Λεξικό)*, Καστανιώτης (υπό έκδοση), σ. 177-178.

8 Την μετεμφυλιακή περίοδο η έννοια του «έθνους» χρησιμοποιήθηκε ιδεολογικοπολιτικά μέσα από τη σχολική ιστορία για την αντιμετώπιση του «κομμουνιστικού κινδύνου»

Ο.π. Χάρης Αθανασιάδης, «Έθνος και .....της Β΄ Γυμνασίου(1965)», σ. 91,95

συγγραφείς διαπομπεύτηκαν, ενώ ο Α. Λιάκος υποστηρίζει ότι η Ιστορία χρησιμοποιείται προπαγανδιστικά στην εκπαίδευση.⁹

Στην αρχή του 20^{ου} αιώνα προβάλλουν περισσότερο οι πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα στους λαούς αλλά και η ανάγκη συνύπαρξης διαφορετικών εθνικών, πολιτισμικών, κοινωνικών ταυτοτήτων. Η σχολική ιστορία οφείλει να καλλιεργεί ιστορικές δεξιότητες, την κριτική σκέψη, την ιστορική ενσυναίσθηση και φαντασία. Το εθνοκεντρικό αφήγημα οφείλουμε σταδιακά να το μετατρέψουμε σε ανθρωποκεντρικό ώστε να προαχθούν οι δημοκρατικές αξίες και η ειρηνική συνύπαρξη των λαών.¹⁰

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άγγελος Παληκίδης (επιμ.), *Κριτικές προσεγγίσεις του ναζιστικού φαινομένου. Από την ιστοριογραφία και την πολιτική θεωρία στη σχολική ιστορική μάθηση*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2013.
- Μίνα Κωστοπούλου, «Τέσσερις (διαφορετικές) απόψεις για τη σχολική Ιστορία», εφ. *Η Αυγή*, 14 Απριλίου 2017.
- Harris Athanasiades, “The ‘Nation-killing’ textbook. The polemic over the history textbook ‘In modern and contemporary times’ (2006-2007)”, *Ricerche Storiche*, vol. 44, (1), 2014
Πρόσβαση στις 26/4/2018 στο: https://www.academia.edu/9913790/The_nation-killing_textbook_The_polemic_over_the_history_textbook_In_Modern_and_Contemporary_Times_2006-2007
- Χάρης Αθανασιάδης, «Έθνος και σχολική Ιστορία: Η πολεμική στο βιβλίο “Ιστορία Ρωμαϊκή και Μεσαιωνική 146 π.Χ. – 1453 μ.Χ.” της Β΄ Γυμνασίου (1965)», *Δοκιμές. Επιθεώρηση Κοινωνικών Σπουδών*, τχ. 15-16, 2010.
- Ελένη Αποστολίδου, «Το "βάρος της ιστορίας" και τα συγκρουσιακά ζητήματα στην εκπαίδευση», *Public History Weekly. The international blogjournal*, τχ. 5, Μάρτιος 2017.
Πρόσβαση στις 25/4/2018 στο: <https://public-history-weekly.degruyter.com/5-2017-12/controversial-issues/>
- Χάρης Αθανασιάδης, «Δοκιμάζοντας τα όρια της ανοχής. Η Ιστορία του ανθρώπινου γένους, του Λευτέρη Σταυριανού (1984-1990)», στο Πηνελόπη Πετσίνη και Δημήτρης Χριστόπουλος (επιμ.), *Η λογοκρισία στην Ελλάδα (Λεξικό)*, Καστανιώτης (υπό έκδοση).

---

⁹Μίνα Κωστοπούλου, «Τέσσερις (διαφορετικές) απόψεις για τη σχολική Ιστορία», εφ. *Η Αυγή*, 14 Απριλίου 2017

¹⁰ Ο.π. Άγγελος Παληκίδης, σ. 81